

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า และการศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และมีคุณภาพที่จะนำประเทศเข้าสู่การแข่งขันในโลกยุคคลื่นแห่งความรู้ได้ ดังนั้นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ให้มีความรู้ มีทักษะความสามารถสูงอันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) ซึ่งสอดคล้องกับ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2528) ที่กล่าวว่า การจะพัฒนาคนจะต้องอาศัยการประถมศึกษาเป็นรากฐาน เพราะการประถมศึกษาเป็นการศึกษาในระบบที่จำเป็นต่อการพัฒนามนุษย์ จากเหตุผลดังกล่าวรัฐได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจึงจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน โดยให้โอกาสในการเรียนของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน จุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กรมวิชาการ (2535) กำหนดไว้คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ซึ่งโรงเรียนในสังกัดจะเปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับประถมศึกษา และเปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้เป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นในแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) โดยรัฐบาลมีมติเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 เห็นชอบให้ขยายการศึกษา

ภาคบังคับจาก 6 ปี ขยายออกไปอีก 3 ปี เป็นการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเทศให้สูงขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพของประชากรให้สูงขึ้นอีกด้วย อีกทั้งให้ประชาชนมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอร่วมกันพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านอาคาร ด้านห้องเรียน และด้านบุคลากร อีกทั้งผู้ปกครองและชุมชนจะต้องให้การสนับสนุนงานของโรงเรียนด้วย ส่วนงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งทั้ง 6 งานนี้ ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด ถือว่าเป็นงานหลัก หรือเป็นหัวใจของการดำเนินงานในโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานที่พัฒนาคนโดยตรง สำหรับงานด้านอื่นจะทำการสนับสนุนงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณาผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ สำหรับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538) ได้แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ งานด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

จากสภาพความแตกต่างกันของโรงเรียนในด้านปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน สภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจของชุมชนจึงทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษามีลักษณะหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางด้านปริมาณ และคุณภาพของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด โดยได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 ขึ้น ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาที่สร้างขึ้นนี้ได้ยึดปรัชญา นโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา หลักสูตร และแนวการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติด้วย ซึ่งการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการบริหารการดำเนินงานและการประเมินผล

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจที่สำคัญคือ จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ คือเด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบห้าทั่วถึงทุกคนตามพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2523 โดยมีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2539 รวมทั้งหมด 455 โรงเรียน แบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนที่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาก่อนพื้นฐาน จำนวน 68 โรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหาร 68 คน ครูผู้สอน 1,222 คน รวม 1,290 คน และโรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาก่อนพื้นฐาน จำนวน 387 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร 387 คน และครูผู้สอน 3,449 คน รวม 3,836 คน ซึ่งบุคลากรทั้ง 2 ฝ่ายนี้ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างมากในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา จากความสำคัญของงานวิชาการ และเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และมีหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครพนม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาก่อนพื้นฐาน และโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาก่อนพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2540 และนำผลการดำเนินงานวิชาการในแต่ละประเภทโรงเรียนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุง หรือพัฒนาการปฏิบัติงานวิชาการระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมให้มีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2540
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2540

1.8 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นความคิดเห็นของครูผู้สอน และผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา ของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2540

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540 จำนวน 5,126 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540 ประกอบด้วยสภาพการดำเนินงานวิชาการ ด้านงานต่าง ๆ คือต่อไปนี้

- งานหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้
- งานการเรียนการสอน
- งานวัดและประเมินผล
- งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- งานนิเทศภายใน
- งานห้องสมุด
- งานประชุมอบรมทางวิชาการ

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามสภาพความเป็นจริง และมีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2536

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

- 1) โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2540

2) โรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ที่เปิดสอนเฉพาะระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2540

3) การดำเนินงานวิชาการ หมายถึง ระดับการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 ซึ่งได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 80 ข้อ โดยระดับการปฏิบัติในที่นี้แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4) เกณฑ์มาตรฐานวิชาการระดับประถมศึกษา หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 ที่เกี่ยวกับงานวิชาการโรงเรียน กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 4/2536 เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2536

5) งานวิชาการ หมายถึง งานที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาได้กำหนดใน เกณฑ์มาตรฐานด้านงานวิชาการ พ.ศ. 2536 ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

6) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการหัวหน้าสถานศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540

7) ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบสภาพการปฏิบัติงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนระดับประถมศึกษา ของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนที่ไม่อยู่ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540

2. เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการดำเนินงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2541 และปีต่อ ๆ ไป